

неналежна кваліфікація про що нами зазначалось раніше [2]; розрізненість спеціалістів різних напрямків, оскільки вони працюють у різних організаціях та відомствах: науково-дослідних інститутах судових експертиз Міністерства юстиції України, НДЕКЦ в областях МВС України, експертних установах Міністерства охорони здоров'я України, НП, приватних експертних установах; недостатнє матеріально-технічне забезпечення НП, яка не в змозі на достатньому рівні забезпечити оплату відповідних спеціалістів; неналежне техніко-криміналістичне забезпечення органів НП.

Підсумовуючи, слід зазначити, що зважаючи на зміни структури злочинності, підвищення рівня організації злочинців, застосування ними сучасних способів маскування злочинів та враховуючи досвід поліції зарубіжних країн, введення у практику розслідування злочинів тактики огляду місця події групою спеціалістів є перспективним напрямом в діяльності поліції.

Список бібліографічних посилань: 1. A Simplified Guide to Crime Scene Investigation. National Forensic Science Technology Center, September 2013. URL: <http://www.forensicsciencesimplified.org/csi/how.html> (дата звернення: 17.10.2019). 2. Коротаєв В. М., Пиріг І. В. Проблемні питання підготовки кадрів для експертних підрозділів МВС // Актуальні питання теорії та практики криміналістичної науки : матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпропетровськ, 16 трав. 2018 р.) / МВС України, Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2018. С. 5–8.

Одержано 19.10.2019

УДК 343.98

Віктор Миколайович ПЛЕТЕНЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРА РАПТОВОСТІ В ПОДОЛАННІ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ

Кримінальний процесуальний кодекс України визначає, що в ході розслідування кримінального провадження вирішуються такі завдання, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був

притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1, с. 3].

Виконання завдань КПК України вимагає від правоохоронців належної організації розслідування та готовності до його проведення.

Початкова інформація про злочин, що потребує виїзду на місце події, як зазначає І. О. Возгрін, досить часто надходить раптово, звідси, всю підготовку до огляду потрібно проводити в максимально стислі строки, визначаючи, що і як потрібно робити [2, с. 54].

Подолання імовірних проявів протидії є можливим, у тому числі, шляхом мінімізації часу організації розслідування взагалі та проведення процесуальних дій (допитів, обшуків та інших) зокрема. Варто наголосити, що саме на етапі планування окремих слідчих (розшукових) дій має бути мінімізована кількість поінформованих про наміри їх проведення осіб. Зазначена специфічна особливість підготовки до обшуку обумовлена необхідністю забезпечити елемент раптовості, який грає виключно важливу роль при здійсненні даної слідчої дії [2 с. 125]. При цьому в криміналістичній літературі фактор раптовості виділяється як ключовий у проведенні результативних обшуків.

У той же час використання досліджуваного фактора не повинно обмежуватись лише проведенням обшуків, а повною мірою має враховуватись й при проведенні інших слідчих (розшукових) дій.

Як зазначено в Академічному тлумачному словнику з української мови раптовий – це той, який відбувся, настав несподівано, непередбачено [3].

Не меншої уваги фактор раптовості потребує й при допиті підозрюваного. Показання підозрюваного, як правило, одержуються на початковому етапі розслідування. У цей момент підозрюваний ще не знає, якими доказами володіє слідчий. Він практично не в змозі протиставити слідчому свою лінію захисту [4, с. 193].

Допит злочинця одразу після затримання дозволить використати: фактор раптовості. Це не тільки унеможливить передчасний витік наявної доказової інформації, а й сприятиме спростуванню неправдивого алібі, подоланню протидії розслідуванню з їх боку. Таку думку підтримують 92 % опитаних слідчих.

Свідчення підозрюваного, допитаного одразу після затримання, без попереднього обмірковування ним обставин, що стали причиною

його затримання та підставами підозри, суттєво відрізняються від тих, котрі він дає під час допиту, через певний час [5, с. 408].

Це обумовлено у тому числі тим, що затримані одразу після вчинення злочину особи можуть перебувати у стані збудження та неочікуваного здивування або розпачу. Як наслідок у них може бути відсутня, добре спланована лінія захисту. При ретельному допиті на початку розслідування у сформованому злочинцями алібі будуть виявлені прогалини, невідповідності зі змістом події. Це, значною мірою, може вплинути на відмову від зайнятої лінії захисту та зізнання у кримінальному правопорушенні.

Раптовість в ході здійснення кримінального судочинства може виступати не тільки як тактична рекомендація, і об'єктивна умова проведення тієї чи іншої процесуальної дії, але і безпосередній чинник, що спонтанно виникає в певних ситуаціях, пов'язаних із розслідуванням і розглядом кримінальної справи, і здатний впливати на всіх суб'єктів кримінального судочинства [6].

При цьому використання фактора раптовості має обумовлюватись умовами розслідування. В іншому випадку правоохоронці можуть стикнутися із ситуацією, коли його застосування не буде мати очікуваного від нього ефекту, а розслідування – результату.

Таким чином, використання фактора раптовості є складною, у той же час, важливою умовою підготовки та проведення розслідування. Це, на нашу думку, значно зменшить вплив проявів протидії на кримінальне провадження з боку зацікавлених осіб. Наведене, у свою чергу, сприятиме мінімізації строків розслідування, підвищенню його якості, та як наслідок, забезпеченню виконання завдань кримінального провадження, визначених КПК України.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 16 березня 2017 року : офіц. текст. Київ : Алерта, 2017. 290 с. 2. Возгрин И. А. О первоначальном этапе расследования хулиганства // Вопросы теории и практики борьбы с хулиганством. Л., 1975. 361 с. 3. Раптовий // Академічний тлумачний словник (1970–1980) : сайт. URL: <http://sum.in.ua/s/raptovuj> (дата звернення: 14.10.2019). 4. Шепитько В. Ю. Криміналістика : курс лекцій. 2-е изд., перераб. и доп. Харьков : Одиссей, 2005. 368 с. 5. Криміналістика / под ред. Р. С. Белкина, Г. Г. Зуйкова. М. : Юрид. лит., 1968. 696 с. 6. Савельева М. В. Теоретические и практические основы использования фактора внезапности в уголовном судопроизводстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Саратов, 2003. 22 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/teoreticheskie-i-prakticheskie-osnovy-ispolzovaniya-faktora-vnezapnosti-v-ugolovnom-sudoproi> (дата звернення: 14.10.2019).

Одержано 16.10.209